

Författare: Axel Carleson

FLYGSPANING I KONGO, artikel 2

Att F11:s flygspaning var av mycket god klass visade inte minst det flygspaningsförband, som F11 satte upp 1962, och som på ett avgörande sätt deltog i FN-operationerna i Kongo 1962-63.

Det var en insats som tilldrog sig internationell uppmärksamhet.

Två amerikanska transportflygplan fraktade ner 2 stycken S29C till Kongo i mitten oktober 1962. Den första S29C premiärflygs sedan, efter montering i Leopoldville, den 7 november. Och redan den 10 november sattes båda spaningsflygplanen in i operativ tjänst. Snabbare än någon vågat räkna med.

För sin bedrifter i Kongo erhöll förste fältflygaren Jan Norlund Stockholmstidningens guldmedalj för 1964 års största flygarbragd.

SPANINGSFLYG I KONGO

Under decemberstriderna i Kongo framkom ganska snart ett behov av att även disponera flygspaningsresurser. Den spaning som jaktflyget i Kongo själva utförde var nämligen inte tillräcklig och ej heller räckte den primitiva fotospaning, som FN:s transportflyg bedrev med vanliga amatörkameror. Man behövde bättre underrättelser om basbeläggningar, fortifikatoriska utbyggnader, resultatfotografering efter attackuppdrag mm. Därutöver fanns också behov av tolkning av bl a flygspaningsfoton.

Den 4 juli kom så en officiell framställan från FN om svenskt spaningsflyg till Kongo. I augusti meddelade Svenska regeringen att två spaningsflygplan S29C, Tunnan skulle kunna ställas till förfogande i FN-styrkan. Men med hänsyn till S29:ans speciella navigeringsutrustning fick flygplanen lov att fraktas med transportflyg till ner till Kongo. I mitten av oktober hämtades så de S29:orna av två stora transportflygplan tillhörande amerikanska flygvapnet. Förare på de två S29:orna var fältflygarna Jan Norlund och Bjarne Gustafsson, båda från F11. Redan den 7 november var den första spanings-Tunnan hopmonterad och kunde premiärflygas i Leopoldville. Den 10 november var båda flygplanen i F22 tjänst. Och detta var långt tidigare än någon hade vågat hoppas på.

Med transportplanen följde också personal och utrustning från F11 för foto-och laboratorietjänst. På imponerande kort tid fick sedan spaningspersonalen fram belägg på vad som verkligen försiggick på motståndarsidan. Man kunde på skarpa flygfoton utläsa vad fienden disponerade för flygplantyper och hur många, olika typer av värn och skyddsanordningar osv. Det svenska spaningsflygets förnämliga insatser ökade i hög grad möjligheterna att effektivt kunna utnyttja det andra stridsflyget i Kongo.

S29C var inte som andra 29-typer utrustad med radiokompass, utan hade i stället en radarnavigeringsutrustning typ PN-50/A. Denna var av sk DME-typ, som gav föraren både riktning och avstånd till ett system av radarnavigeringsfyror - alltså helt anpassat till Svenska krav. Därför var PN-50 systemet inte användbart i Kongo. Av tekniska orsaker kunde man heller inte förse flygplanen med radiokompass. Man blev därför tvingad att eskortera de dyrbara spanings flygplanen med radiokompassförsedda J29B. Då fick man också skydd för spaningsflygplanen. Flygtjänsten i Kongo bjöd naturligtvis förarpersonlen på många speciella och svåra förhållanden under uppdragen. Att kunna behålla lägesorienteringen under flygningen, även över den oändliga och obrutna gröna terrängen var ofta ett problem, eftersom navigeringshjälpmedlen var så osäkra.

De gamla S29:orna visade sig emellertid i övrigt vara mycket lämpade för den hårda flygtjänsten i Kongo och flygmaterielens driftsäkerhet var häpnadsväckande hög. Till detta bidrog naturligtvis också mycket den svenska personalens stora skicklighet, liksom flygplanens stora fältmässighet och stryktålighet.

Att det inte heller alltid var riskfritt under spaningsflygningarna fick bl a Jan Norlund erfara, då han vid ett tillfälle fick ett skott i en av S29:ans kameror. Jan Norlund blev för övrigt efter hemkomsten belönad för sina framstående insatser i Kongo med Stockholmstidningens guldmedalj 1963.

Under första kvartalet 1963 avslutades Kongouppdraget och de två S29C, nr 29906/vit B och 29944/Vit A, kunde återvända till F11. Den 20 april började de tillsammans med två J29B den 13000 km långa förflyttningsflygningen tillbaka till Sverige. Routen gick längs Afrikas västkust och krävde 20 timmar effektiv flygtid.

Den svenska flyginsatsen i FN:s tjänst bidrog på ett avgörande sätt till FN:S framgångsrika militära operationer i Kongo och stärkte även respekten och anseendet för det svenska flygvapnet.

"Bragdmedaljen 1963 till Kongoflygare"

Det var rubriken till en artikel i Flygvapen nytt nr 3/1964, med anledning av att fältflygaren Jan Norlund från F11 tilldelats Stockholms-Tidningens guldmedalj för sina insatser vid F22 i Kongo. Guldmedaljen och minnesplaketterna, varav en tilldelades fanjunkare Carl Gustav Wessl, vid F11, delades ut av CFV i samband med flygdagen på F1 den 31 maj.

Så här löd juryns motivering till Jan Norlunds guldmedalj.

"Vid jaktförbandens anfall på Kolwezi hade fältflygare Jan Norlund order att fotografera resultatet inom 10 minuter efter varje anfall. Han genomförde dessa flygningar under delvis svåra väderleksförhållanden och under fientlig eld. Uppdraget försvårades dessutom av att man placerat ut attrapper och delvis skadade flygplan för att vilseleda spaningen. Vid vissa tillfällen måste han gå ned till under 20 meters höjd för att exakt fastställa, vilka flygplan som alltjämt var oskadade. Resultatet av hans insatser i förening med skicklig fototolkning var, att de fortsatta anfallen kunde insättas uteslutande mot militära mål och ledde till förstöring av alla funktionsdugliga flygplan utan förlust av människoliv.

Juryn finner, att Norlund visat personlig mod parat med ovanlig skicklighet vid genomförandet av sina svåra uppdrag och har enhälligt beslutat tilldela honom Stockholmstidningens guldmedalj 1963."

*Manus till F11-bok
Axel Carleson*